

**องค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ
การวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

**ELEMENTS OF COMPETITION CAPABILITY INDICATOR OF PRODUCTIVITY
COMPETITIVENESS OF SMALL AND MEDIUM ENTREPRENEURS IN ANIMAL
FOOD PROCESSING INDUSTRY IN
NORTH EASTERN REGION**

กาญจน์เกล้า พลเคน¹
ปณัฏพร เรืองเชิงชุม²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs และศึกษาอุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการเก็บตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ SMEs จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (ATLAS ti.7) เพื่อนำมาสรุปองค์ประกอบของตัวชี้วัด ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบตัวชี้วัด จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ นวัตกรรม, เทคโนโลยีสารสนเทศ, เทคโนโลยี (เครื่องจักร), คุณภาพ, ต้นทุนแรงงานและเวลาในการส่งมอบ ซึ่งอุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพคือความรู้เพิ่มเติมด้านนวัตกรรมและการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: ตัวชี้วัด ศักยภาพทางการแข่งขัน ผลิตภาพ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อาหารแปรรูป

Abstract

This research is aimed to study the elements of competitiveness evaluation indicator in terms of productivity and obstacles to increase productivity competitiveness of small and medium entrepreneurs in the animal's food processing industry in North Eastern Region by collecting samples from the interviews of small and medium entrepreneurs in Roi-Et, KhonKaen, Mahasarakham and Kalasin. This is a qualitative research using a research tool named qualitative data analysis software (ATLAS ti.), as a mean to conclude the elements of competitiveness indicators. It reveals that there are 6 elements namely; innovation, information technology, technology (Machinery), quality and labor cost and delivery time period and the obstacles of competitiveness in term of productivity are additional knowledge of innovation and use of modern machinery.

Keywords: Indicator, competitiveness, productivity, small and medium enterprise, Processed Food

¹ นักศึกษาปริญญาโท วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น email: karnkaow.phon@gmail.com

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น corresponding author, email: rpanut@kku.ac.th

บทนำ

เมื่อเปรียบเทียบ ผลผลิต ผลิตภาพการผลิตรวมระหว่างประเทศไทยกับบางประเทศในภูมิภาคทั่วโลก พบว่าประเทศไทยมีผลผลิตต่ำกว่าประเทศจีน เกาหลี และอินโดนีเซีย อาจสืบเนื่องจากประเทศเหล่านี้มีปัจจัยด้านแรงงานที่เป็นต้นทุนค่าจ้างแรงงานต่ำ ขณะที่ปัจจัยในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสูง อาจส่งผลต่อการขยายตัวของผลิตภาพการผลิตรวมและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ [1] จากรายงานของฝ่ายวิจัย สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้อ้างว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในเพิ่มผลผลิตส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือพัฒนานวัตกรรม ดังเช่นประเทศจีน เป็นต้น ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดการนำปัจจัยทุนโดยเฉพาะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการเพิ่มผลิตภาพ จึงอาจส่งผลโดยตรงต่อผลิตภาพการผลิตรวมยังต่ำกว่าประเทศอื่น [2]

ขณะที่วรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise : SMEs) โดยเฉพาะในบริบทของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารแปรรูปจากสัตว์ ผู้ประกอบการยังมียังมีองค์ความรู้ทางด้านวิชาการอยู่น้อย คงมีเฉพาะการวัดผลิตภาพรวมในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ทั้งที่อุตสาหกรรมผลิตอาหารแปรรูปมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆทั่วโลก [3] โดยเฉพาะในพื้นที่ในระดับภูมิภาคดังเช่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารแปรรูปจากสัตว์ เช่น สุนัข วัว ไก่และปลา เป็นต้น ที่มีขนาดพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตอาหารแปรรูปจากสัตว์ ส่งผลให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทยมีการผลิตอาหารแปรรูป [4] จึงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลในการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตอาหารแปรรูปของ SMEs ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ทรัพยากรที่มีในประเทศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด [4] รวมถึงผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Provincial Product : GPP) ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคนอกภาคการเกษตร หรืออาชีพที่รองจากการทำเกษตร คืออุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.09 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (ปี 2550 - 2554) มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง [2] และเพื่อตอบสนองประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการผลิต การแปรรูป จากการวิเคราะห์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง [5]

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษาอุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการSME ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการSME ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินงาน

1. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ซึ่งคัดเลือกตัวอย่างธุรกิจ SMEs ที่เปิดธุรกิจมาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปและมี การจดทะเบียนการค้า โดยมียอดขายมากที่สุด อันดับ 1 ใน 10 ของจังหวัด [6] ทั้งหมดจำนวน 20 กิจการ แบ่งเป็นจังหวัดร้อยเอ็ด 4 กิจการ ขอนแก่น 7 กิจการ มหาสารคาม 5 กิจการ และกาฬสินธุ์ 4 กิจการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ATLAS.ti รุ่น 7

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลแบบ Data triangulation technique โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากการสังเกตและบันทึกข้อมูลระหว่างทำการเก็บข้อมูลจะต้องสอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบตัวชี้วัดศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิภาพของผู้ประกอบการ SMEs ใน อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ ได้แก่ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยี (เครื่องจักร) คุณภาพ ต้นทุน แรงงาน และเวลาในการส่งมอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นวัตกรรม ผู้ประกอบการมีความคิดที่จะพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเริ่มจากความคิดสร้างสรรค์ แต่ ยังไม่มีองค์ความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรม
 2. เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ประกอบการมีความจำเป็นอย่างมากในธุรกิจ เพื่อเป็นช่องทางติดต่อลูกค้า และช่องทางการจัดจำหน่ายที่ลดค่าใช้จ่าย ลดเวลาในการผลิต เช่น การใช้ social media ติดต่อลูกค้า หรือติด GPS ในรถขนส่งสินค้า เป็นต้น
 3. เทคโนโลยี (เครื่องจักร) ผู้ประกอบการใช้เครื่องจักรในธุรกิจเกือบทุกประเภท ถึงแม้ผู้ประกอบการ จะยังขาดความรู้เพิ่มเติมวิธีการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการใช้เครื่องจักรแรงงานสูงจะทำให้ เกิดผลผลิตสูง เพื่อลดเวลาในการผลิต ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน และลดข้อผิดพลาดจากแรงงาน รวมถึงลด ปริมาณวัตถุดิบที่เสียจากข้อผิดพลาด
 4. คุณภาพ ผู้ประกอบการจะรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทุกประเภทในธุรกิจให้มีมาตรฐาน หรือมีรสชาติ คงที่ สะอาด และรวมถึงการคัดเลือกวัตถุดิบให้มีคุณภาพมาผลิต
 5. ต้นทุนแรงงาน ผู้ประกอบการจะพยายามคัดเลือกแรงงานที่มีคุณสมบัติตรงกับงาน หรือแรงงานหนึ่ง คนสามารถมีคุณสมบัติได้หลายอย่าง เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานมาก และลด เวลาในการสอนงาน
 6. เวลาในการส่งมอบ ผู้ประกอบการใช้เวลาในการขนส่งสินค้าเป็นเวลานาน จึงเป็นอีกองค์ประกอบที่ ผู้ประกอบการให้ความสำคัญมาก ซึ่งมีการวางแผนเส้นทางให้ประหยัดเวลามากที่สุดก่อนเดินทาง
- และนอกเหนือจากองค์ประกอบข้างต้นแล้ว ผู้ประกอบการยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาค รัฐในท้องถิ่น มาช่วยในการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น การโฆษณาผลิตภัณฑ์ของขึ้นชื่อในจังหวัด เป็นต้น

ในขณะที่อุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ ได้แก่ ความรู้เพิ่มเติมทางด้านนวัตกรรม การใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยให้เกิดประโยชน์สูงสุด และความรู้ทางด้านบรรจภัณฑ์ให้มีมาตรฐานสากล เช่น ฉลากสินค้าที่ต้องมีภาษาอังกฤษเพื่อจำหน่ายต่างประเทศ เป็นต้น

สรุป

จากการวิจัยองค์ประกอบของตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ATLAS.ti7 ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยี (เครื่องจักร) คุณภาพ ต้นทุน แรงงาน และเวลาในการส่งมอบ เป็นองค์ประกอบของตัวชี้วัด ในขณะเดียวกันพบว่า อุปสรรคในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพ คือการขาดความรู้เพิ่มเติมด้านนวัตกรรมใหม่ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันด้านผลิตภาพของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อแก้ไขอุปสรรคการขาดความรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ และการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรที่ทันสมัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จและสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างยิ่งจาก ดร.ปณัฏพร เรืองเชิงชุม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.บุษกรณ์ ลีเจียรระ ผศ.ดร.นวลฉวี แสงชัย เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปจากสัตว์ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **วิวัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม.** ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว, 2554 (ฉบับที่ 4.1), หน้า 13
- [2] สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2558). **Thailand Productivity Data.** ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2559, จาก http://164.115.40.44/views/ProductivityIndex/PICSINDEX?embed=y&:display_count=no&:showVizHome=no#1
- [3] สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). **แนวทางยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียนในยุคต่อไป.** ค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2559, จาก <http://www.sme.go.th/th/index.php/data-alert/articles/articles-1#>
- [4] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **สำมะโนการเกษตร 2556.** ค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2559, จาก <http://popcensus.nso.go.th/web/kaset/history.html#>
- [5] สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอุตสาหกรรมผลิต. (2559). **The Integration of SMEs into**

Agribusiness Global Value Chains 2016. ค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2559, จาก <http://www.smi.or.th/index.php/sample-sites-10>

- [6] กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2559). **ข้อมูลเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2559, จาก <http://www.bizclubdbd.com/about.php>